Türkiye'de Denizcilik Politikalarında Derneklerin Rolü[36]

Kenan AKPINAR

E-mail: drkenanakpinar@gmail.com; Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, İktisat Tarihi Bilim Dalı, İstanbul / Türkiye.

Özet

Sivil toplum kuruluşları olarak dernekler modern toplumun bir neticesi olarak ortaya çıkmıştır. Dayanışma, yardımlaşma, birlik olma, örgütlenme ve bilgilendirme gibi amaçlar derneklerin ortak özellikleri olarak tanımlanabilir. Kentleşmenin artışıyla dernek sayısında artış paralellik göstermiştir. Özellikle son yirmi yılda dernekleşmenin Türkiye'de ivme kazandığı görülmektedir. Bu ivmelenme denizcilik sektöründe de görülmektedir. Çalışmanın amacı; denizcilik sektöründe faaliyet gösteren kişi, kurum ve kuruluşlarının üyesi olduğu bazı derneklerin, denizcilik politikalarının gelişimdeki rollerini incelemektir. Çalışmada denizcilik sektöründe faaliyet gösteren bazı derneklerin denizcilik ile ilgili faaliyetlerde geliştirdikleri politikalar betimsel araştırma yöntemi ile ele alınacaktır. Çalışmada denizcilik sektöründeki dernekleri diğer derneklerden ayıran özelliklerin neler olduğu incelenecektir. İlgili derneklerin ortaya çıkışının sebep-sonuç ilişkisi değerlendirilecektir. Kâr amacı gütmeyen sivil toplum kuruluşu olan derneklerin denizcilik sektöründe ne tür bir fonksiyonu olduğu çalışmanın bir diğer konusu olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Baskı Grubu, Denizcilik Politikaları, Denizcilik Sektörü, Dernek, Sivil Toplum Kuruluşu

Abstract

Associations as non-governmental organizations have emerged as a result of modern society. Purposes such as solidarity, cooperation, unity, organization and information can be defined as common features of associations. The increase in the number of associations paralleled the increase in urbanization. It is seen that association formation has gained momentum in Turkey, especially in the last twenty years. This acceleration is also seen in the maritime sector. Purpose of the study; To examine the roles of some associations of which individuals, institutions and organizations operating in the maritime sector are members, in the development of maritime policies. In the study, the policies developed by some associations operating in the maritime sector in maritime-related activities will be discussed with the descriptive research method. In the study, the features that distinguish associations in the maritime sector from other associations will be examined. The cause-effect relationship of the emergence of relevant associations will be evaluated. Another subject of the study will be the function of associations, which are non-profit, non-governmental organizations, in the maritime sector.

Keywords: Association, Maritime Policies, Maritime Sector, Non-Governmental Organization, Pressure Group

[36] Bu çalışma yazarın "Denizcilik Politikalarının Oluşumunda Deniz Ticaret Odası'nın Rolü" adlı doktora tezinden türetilmiştir. ORCID ID: 0009-0003-8988-7524

GİRİŞ

Türkiye bilimler Akademisi (TÜBA)'ya göre dernek; "*Toplumsal, kültürel, sanatsal, bilimsel ya da mesleksel amaçlarla bir araya gelen en az yedi kişinin, dernekler yasası uyarınca ve bir ana tüzüğe dayanarak kurdukları, tüzel kişiliği ve sürekliliği olan, maddi kazanç amacı gütmeyen gönüllü kuruluş"tur (http://terim.tuba.gov.tr/ Erişim Tarihi:15.01.2024).* Türk Dil Kurumu ise deneği; *"Belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek için kurulan yasal topluluk; cemiyet, deri. (https://sozluk.gov.tr/ Erişim Tarihi: 15.01.2024).* Olarak tanımlamıştır.

Tanımlardan yola çıkıldığında dernekler, ortak bir amaç doğrultusunda hareket ederek birey, kurum ya da kuruluş olarak ulaşmakta zorlanılacak amaçlara, toplu şekilde ulaşmayı amaç edinen sivil toplum kuruluşları olarak değerlendirilebilir. Derneklerin temel hedefi "müşterek hedefler etrafında birleşmek" olarak tanımlanabilmektedir. Günümüzde sivil toplum örgütleri toplum ve devlet adına kritik bir öneme sahiptir (Tutar vd., 2012: 456). Kişiler ile diğer birçok kurum kuruluş arasında köprü görevi gören sivil toplum kuruluşları birçok sektörde önemli bir yere sahiptir (Uğur vd., 2023 :71). Denizcilik sektörü de bu alanlardan biridir.

YÖNTEM

Çalışmada literatür taraması, ilgili derneklerin faaliyet alanları, tarihçeleri, politikaları, misyon ve vizyonları betimsel araştırma yöntemi çerçevesinde incelenmiştir. Farklı faaliyet alanından 10 dernek çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Aşağıda sırasıyla ilgili dernekler ele alınmıştır.

BULGULAR

Denizcilik sektöründe çatı kuruluş olan İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri Deniz Ticaret Odası (İMEAK DTO) bünyesinde 48 meslek komitesi bulunmaktadır. 48 farklı tür denizcilik mesleği aynı zamanda sektörde 48 farklı faaliyet alanı demektir. Ülkemizde sektörde 10.000'in üzerinde firma olduğu da eklendiğinde hem sektör olarak hem coğrafya olarak geniş bir dağılım alanı karşımıza çıkmaktadır. Meslek türlerine göre dernekleşen denizcilik sektörü firmaları, üyelerin menfaatlerini koruma ve geliştirmede rol oynamıştır. Bu derneklerden bazıları şunlarıdır:

Türkiye Gemi Tedarikçileri Derneği: 2003 yılında kurulan dernek, üyelerini ulusal ve uluslararası ticari faaliyetlerde desteklemek, gemi tedarik ticaretinde standartları belirlemek için kurulmuştur. Derneğin ISSA(Uluslararası Gemi Tedarikçileri ve Hizmetler Birliği)'ya üye olması uluslararası denizcilik sektöründe rol almasına katkı sağlamıştır. Gemi tedariği alanında faaliyet gösteren 2000 firma ile etkileşim sağlayarak global denizcilikte önemli bir konum elde etmiştir (https://www.turssa.org/ Erişim Tarihi: 16.01.2024)

İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri Gemi Sanayicileri Derneği: Dernek çeşitli deniz araçları ve gemilerin onarım, bakım vb. alanlarda faaliyet gösteren firmaların bir araya gelerek 2000 yılında kurduğu sivil toplum kuruluşudur. Gemi sanayiciliğini ileri seviyelere taşımak ve üyelerinin bu alanda önemli konuma gelmesini sağlamak amacıyla faaliyetler yürütmüştür. Özellikle Avrupa Birliği tarafından sektöre özel verilen eğitimleri üyelerine sağlamış olması ve organize sanayi bölgesi

kurulması için ulusal faaliyetlerde bulunması derneğin öne çıkan yönleridir. (http://gesad.org.tr/tr/anasayfa Erişim Tarihi: 16.01.2024).

Su Ürünleri Derneği: Türkiye'de 1992 yılında su ürünleri alanında eğitim veren eğitimcilerin kurmuş olduğu dernektir. Su ürünleri sektöründe ülkenin uluslararası seviyeye ulaşması için çaba gösteren dernek bu amaçla çeşitli danışmanlıklar yürütmüş ve çözüm önerileri geliştirmiştir. Dernek, sektör adına kongreler, paneller ve çalıştaylar düzenlemiş ve katılmıştır. "Ortak Balıkçılık Çalıştayı, Aquaculture Europe 2020, Aquaculture Europe 2021, World Aquaculture 2020" bunlara örnek gösterilebilir (https://sud.org.tr/ Erişim Tarihi: 17.01.2024).

Türkiye Liman İşletmecileri Derneği: 1996 yılında Marmara Bölgesi ve İzmir'de ilgili alanda faaliyet gösteren firmaları temsilen kurulan dernek, genişleyerek 2002'de tüm Türkiye'yi temsil eder duruma gelmiştir. Türkiye'de limancılığın gelişmesi niyetiyle, ulusal ve uluslararası politikaların geliştirilmesinde rol alma amacında olan dernek, bu doğrultuda International Association of Ports and Harbors(IAPH) ve Sektörel Dernekler Federasyonu(SEDEFED)'a üye olmuştur (https://www.turklim.org/ Erişim Tarihi: 18.01.2024).

Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Hizmet Üretenleri Derneği: 1996'da kurulan dernek sadece denizcilik sektörü değil diğer lojistik alanlarını da temsil eden Türkiye'nin en büyük lojistik ve taşımacılık derneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplam üye sayısı günümüzde 717'dir. Dernek, üyelerini ulusal ve uluslararası düzeyde toplam 41 kurumda temsil etmektedir. Bunlar kamu kurumları, birlikler, ulusal ve uluslararası kurumlardan oluşmaktadır. Dernek sektörün sorunlarını, gelişimini ve önerilerini ilgili kurumlara bildirmekte ve bu faaliyetlerini faaliyet raporlarında yayınlamaktadır. Ayrıca yıllık olarak basın toplantısı yaparak, o yıl içinde gerçekleştirilen ulusal ve uluslararası çalışmaları, gelecek yıldan beklentileri ve projeleri, istatistikleri ve uluslararası entegrasyon çalışmaları hakkında üyelerini ve sektörü bilgilendirmektedir. (UTİKAD, 2023: 9).

Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği: 1988 yılında kurulan dernek turizm sektörünün birçok bileşenini bir araya getirerek Türkiye'nin turizm sektöründe küresel seviyede ileriye taşıma amacıyla kurulmuştur. Bu amaçla derneğin üye olduğu birçok uluslararası kuruluş vardır. Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), Dünya Turizm ve Seyahat Konseyi (WTTC), Turizm İstişare Kurulu (TİK), Dış Ekonomik İlişkiler Konseyi (DEİK), Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı (TUGEV), Avrupa Çevre Eğitim Vakfı (FEEZ) bunlardan bazıları olarak karşımıza çıkmaktadır. Dernek ulusal ve global düzeyde gerçekleştirdiği faaliyetleri üyelerine yıllık raporlarla sunmaktadır. Üyeleri temsilen birçok fuara katılmakta ve üyelerin menfaatleri doğrultusunda görüşme gerçekleştirmektedir. Ayrıca ulusal sosyal destek projelerine katkı sunmaktadır (https://ttyd.org.tr/ Erişim Tarihi: 18.01.2024).

Gemi Brokerleri Derneği: Sektörde hizmet veren brokerleri temsilen 2010 yılında kurulan sivil toplum kuruluşudur. Dernek, gemi brokerliği mesleği ile ilgili her konuda ulusal ve uluslararası makamlarla çalışmalar yaparak üyelerini temsil etmektedir. Gemi brokerliği eğitimleri, sosyal etkinlikler, network faaliyetleri derneğin önemli çalışmaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca derneğin düzenlediği ve sektörel yabancı katılımcı sayısı olarak Türkiye'de ilk sırada yer alan Bosbhorus Ship Brokers' Dinner etkinliğini 2012 yılından beri iki yılda bir olmak üzere düzenlemektedir (https://www.gbd.org.tr/ Erişim Tarihi: 18.01.2024).

Deniztemiz Derneği: Çevreci bir oluşum olan Deniztemiz Derneği 1994 yılında kurulmuştur. Kıyıların ve denizlerin kirlenmesini önlemek amacıyla faaliyet gösteren dernek, bu amaçla birçok faaliyet yürütmektedir. Derneğin dikkat çeken özelliği bu faaliyetlerini uluslararası seviyeye taşımış olmasıdır. Uluslararası fonlardan faydalanan dernek, TUI Care Foundation, Prens 2. Albert Vakfı, Avrupa Birliği Sivil Düşün Programları çerçevesinde faaliyetler gerçekleştirmiştir. Derneğin diğer denizcilik sektörü derneklerinden farkı gönüllülük esaslı faaliyet yürütüyor olmasıdır (https://www.turmepa.org.tr/ Erişim Tarihi: 18.01.2024).

Yat ve Tekne Endüstrisi Derneği: Türkiye'de tekne ve yatçılık sektöründe faaliyet gösteren kişi, kurum ve firmaları bir dernek çatısı altında toplayarak hem ulusal hem uluslararası düzeyde temsil etmek amacıyla 2000 yılında kurulmuştur. Bu amaçla yurtiçi ve yurtdışı çalışma grupları oluşturan dernek aynı zamanda International Council of Marine Industry Associations (ICOMIA) üyesi olmuştur. Diğer derneklerde olduğu gibi Yat ve Tekne Endüstrisi Derneği'nde de öncelik üyelerini hak ve çıkarlarını ulusal ve global düzeyde korumak ve geliştirmek olmuştur (https://yated.org.tr/ Erişim Tarihi: 19.01.2024).

Gemi Yakıt İkmalcileri Derneği: Kısaca "bunker" olarak adlandırılan gemi yakıt ikmalciliği sektörünü global ve ulusal düzeyde temsil etmek amacıyla 2001'de kurulan dernek amacını; şeffaflığı öncelik sayarak bunker piyasasında üyelerinin çıkarlarını korumak ve geliştirmek şeklinde tanımlamıştır. Dernek bu amaç doğrultusunda çeşitli eğitimler düzenlemekte, bunker piyasası ile ilgili standartlar için çalışmalar yapmakta ve uluslararası düzeyde konferanslar düzenlemektedir (https://www.gyid.org.tr/ Erişim Tarihi: 19.01.2024).

SONUÇ VE TARTIŞMA

Sivil toplum kuruluşları olarak dernekler, modern toplumun bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Modern toplumlarda etkin olmak isteyenlerin örgütlenmesi kaçınılmaz bir gerçektir. Dernekler politik, iktisadi ve sosyal yapıları üyeleri yararına etkilemeye çalışan kuruluşlar olarak tanımlanabilir. Bahsedilen yapıları etkilemenin yolu örgütlü bir şekilde bu yapılara baskı oluşturmaktan geçmektedir. Bu durumda derneklere modern toplumda baskı grubu demek mümkün olabilir. Çünkü dernekler, üyelerinin görüş ve düşüncelerini politik seviyeye taşımakta önemli bir fonksiyona sahiplerdir (Yavuzyiğit, 1995: 433).

Yukarda bahsetmiş olduğumuz çerçeve denizcilik sektöründe faaliyet gösteren aktörlerin kurmuş olduğu dernekleri de kapsamaktadır. Ulusal düzeyde örgütlenerek üyelerin menfaatleri doğrultusunda faaliyetler yürütmekte, dolayısıyla sektörün gelişmesine katkı sunma amacında oldukları görülmektedir. İlgili derneklerin ayırıcı özelliği uluslararası düzeyde faaliyet gösteriyor olmalarıdır. Dernekler incelendiğinde öncelikle Avrupa sonra Dünya ölçeğinde çalışmalar yaptıkları görülmektedir. Bu durum aslında sebep değil sonuç olarak değerlendirilebilir. Denizcilik sektörünün mahiyeti itibariyle uluslararası bir faaliyet alanı olması ilgili derneklerin de doğal sonuç olarak uluslararası bir düzeye ulaşmaları neticesini doğurmuştur.

Türkiye'de denizcilik sektörünün çatı kurulu İMEAK Deniz Ticaret Odası'dır. Ülkemizde Mersin ili hariç denizcilik sektöründe faaliyet gösteren tüm kişi, kurum ve kuruluşların üye olduğu kamu niteliğinde meslek kuruluşudur. Denizcilik sektöründe faaliyet gösteren kişi, kurum ya da kuruluşlar

aynı zamanda meslek odasına üye olmak zorundadır. Denizcilik politikalarının gelişiminde meslek odası dışında ayrıca dernekleşmenin sebebi, sektörün çok büyük olması ve irili ufaklı (Deniz Ticaret Odası'na üye 10.000'in üzerinde üye kaydı bulunmaktadır) birçok firmanın olması olarak değerlendirilebilir. Ayrıca yerel seviyede gerçekleştirilmesi gereken politikalara meslek odasının, şubesinin veya temsilciliğinin hızlı aksiyon alamama durumu dernekleşmeyi etkileyen diğer bir sebep olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak; denizcilik sektöründe çalışmalar yürüten derneklerin ayırıcı özelliği hem ulusal hem uluslararası seviyede faaliyet gösteriyor olmalarıdır. Bu durum bir sebep değil sektörün uluslararası bir alanda işliyor olmasının sonucu olarak değerlendirilebilir. Derneklerin, meslek odalarının faaliyet alanlarına zaman zaman giriyor olmalarının bir çatışma doğurmadığı bir yetki karmaşasına neden olmadığı söylenebilir. Dernekler kâr amacı gütmeyen kuruluşlardır ancak üyelerine çeşitli organizasyon ve politikalarla iş alanları geliştirmişlerdir. Denizcilik sektörünü temsilen meslek odaları varken derneklerin kurulması ayrıca incelenmesi gereken bir konu olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

Uğur, N. G., Bulşu, Ç., & Dinçer, F. F. İ. (2023). Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşundan İtibaren Turizmde Sivil Toplum Kuruluşlarının Gelişimi. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, *7*(2), 54-76.

https://doi.org/10.55243/ihssr.1375240

Tutar, F., Tutar, E., & Erkan, Ç. (2012). Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (10), 439-459.

https://doi.org/10.14520/adyusbd.330

Yavuzyiğit, M. H. (1995). Dernekler ve Demokrasi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, *50*(01).

https://doi.org/10.1501/SBFder_0000001773

Utikad Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Hizmet Üretenleri Derneği. (2023). Faaliyet raporu: Faaliyet Raporu 2023. Erişim adresi

https://www.utikad.org.tr/images/FaaliyetRaporlari/utikadfaaliyetraporu2023-6808.pdf

Deniztemiz Derneği. "Projelerimiz". Erişim Tarihi: 18.01.2024.

https://www.turmepa.org.tr/

Gemi Brokerleri Derneği. "Anasayfa". Erişim Tarihi: 18.01.2024.

https://www.gbd.org.tr/

Gemi Yakıt İkmalcileri Derneği. "Anasayfa". Erişim Tarihi: 19.01.2024.

https://www.gyid.org.tr/

İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz Karadeniz Bölgeleri Gemi Sanayicileri Derneği. "Kurumsal". Erişim Tarihi: 16.01.2024.

http://gesad.org.tr/tr/anasayfa

Su Ürünleri Derneği. "Hakkımızda". Erişim Tarihi: 17.01.2024.

https://sud.org.tr/

Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü. "Dernek". Erişim Tarihi:15.01.2024.

http://terim.tuba.gov.tr/

Türk Dil Kurumu Sözlükleri. "Dernek". Erişim Tarihi: 15.01.2024.

https://sozluk.gov.tr/

Türkiye Gemi Tedarikçileri Derneği. "Anasayfa". Erişim Tarihi: Erişim Tarihi: 16.01.2024.

https://www.turssa.org/

Türkiye Liman İşletmecileri Derneği. "Anasayfa". Erişim Tarihi: 18.01.2024.

https://www.turklim.org/

Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği. "Anasayfa". Erişim Tarihi: 18.01.2024.

https://ttyd.org.tr/

Yat ve Tekne Endüstrisi Derneği. "Yated Hakkında". Erişim Tarihi: 19.01.2024.

https://yated.org.tr/